

Prvo natisnjeni slovenski pripovedi sledi osnovni štirijezični slovar, v katerem slovenski besedi v večjem tisku sledijo še hrvaška, makedonska in romska prevodna ustreznica, v drugi knjigi pa italijanska, madžarska in nemška prevodna ustreznica. Nato v istem zaporedju sledijo v prvi knjigi še prevodi cele zgodbe v hrvaški, makedonski in romski jezik, v drugi pa v italijanščino, madžarščino in nemščino. Učenci lahko tako slovensko zgodbo sami primerjajo s poljubnim prevodom: najprej preberejo zgodbo v svoji materinščini in nato razmišljajo o tem, kako bi se zgodba glasila/brala v slovenščini in ob tem opazujejo posebnosti slovenskega jezika in se učijo pripovedovanja.

Naslednja pripoved o Jakobu in mucih Mici, ki jo je za letošnjo jesen pripravila založba MIŠ, ima naslov *Novoletna smrečica*. Poleg prevodov v dosedanjih šest jezikov v prvih dveh knjigah bo tretja različica pripovedi bogatejša še za tri jezike, v njej bodo slovenski zgodbi sledili še angleški, albanski in kitajski prevod. Povpraševanje po albanščini je veliko, saj ima veliko šol učence, ki jim je albanščina materni jezik, angleščina bo zanimiva za šole z angleškim učnim jezikom (za otroke staršev, ki so zaposleni na raznih tujih predstavništvih), tudi kitajsko govoreče učence ima vse več šol. Za vse te osnovnošolce bodo besedila v maternem jeziku prispevala povezavo z lastno kulturo in možnost njenega ohranjanja. Pričakujemo, da bo slovensko besedilo v *Maškarah* podobno spremljalo devet prevodov. Pripovedi o vsakodnevem življenju Jakoba in njegove muce znane pedagoginje Barbare Hanuš bodo pomagale številnim govorcem neslovenskih jezikov graditi mostove med njihovimi jeziki in slovenščino, spoznavati posebnosti slovenščine in spregovoriti v njej na povsem izviren in prijazen način. Prispevale pa bi lahko tudi pri delu na vseh šolah, kjer si prizade-

vajo udejanjati 10. člen *Zakona o osnovni šoli* (1996), v katerem je zapisano, da imajo otroci priseljencev pravico do učenja svojega maternega jezika in kulture (prim. Vižintin, *Otrok in knjiga* 76: 57). Ohranjanje jezikov in kultur v Evropski uniji velja za posebno vrednoto, ki bi jo morali povsod spodbujati.

Naslovniki teh večjezičnih izdaj pa ne bi smeli ostati samo govorniki jezikov, ki jih slikanice ponujajo v prevodih, marveč tudi slovenski učenci, ki imajo med sošolci govorce neslovenski jezikov in si želijo spoznati njihove jezike in kulture. Povsod v Evropi štejejo prisotnost takih učencev za bogatenje izobrazbene ponudbe z medkulturno razsežnostjo, saj učenci lahko spoznavajo drugačne kulture in njihove običaje kar od svojih sošolcev, ko so najbolj odprti za kulturno drugačno izkušnjo. Številne slovenske šole že imajo pozitivne izkušnje z vključevanjem otrok, ki niso govorniki slovenskega jezika, v programe spoznavanja drugačnih kultur. Vpogledi v jezikovno različnost drugih jezikov so hkrati zanimivo izhodišče za razumevanje posebnosti lastnega jezika, za osnovno jezikovno ozaveščenost in za razumevanje sošolcev z drugačnimi jeziki in odprtost do njih. Radovednost za vse to pa je največja prav v osnovnošolski starosti.

Meta Grosman

KAKO SREDNJEŠOLCI
DEJANSKO BEREJO

Mateja Pezdirc Bartol: *Najdeni pomeni. Empirične raziskave recepcije literarnega dela.* Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2010, (Slavistična knjižnica 15).

Monografija Mateje Pezdirc Bartol pri-
naša rezultate dveh empiričnih raziskav

o branju in razumevanju mladih slovenskih bralcev v 21. stoletju. Prva raziskuje dejanske bralne odzive šestih skupin s skupno 180 anketiranci, ki so brali in odgovarjali na vprašanja o treh kratkih postmodernističnih zgodbah: *Nič takšnega* Milana Kleča, *Rai* Andreja Blatnika in *Ob oknu* Alekse Šušulića. Druga pa obravnava odziv sprejemnikov – bralcev in gledalcev – in razlike v njihovih predstavah, ki so nastale na podlagi branja dramskega besedila in ogleda gledališke uprizoritve drame Dušana Jovanovića *Ekshibicionist*, kot je bila krstno uprizorjena v SNG Mala Drama v Ljubljani v sezoni 2001/2002. Obe študiji sta bili izvedeni z uporabo posebej za eksperimentalno raziskovanje sestavljenih vprašalnikov, z zbiranjem podatkov o branju dejanskih bralcev in o različnih razsežnostih njihovega bralnega razumevanja, z udeležbo študentov Filozofske fakultete v Ljubljani in dijakov srednjih šol v razdobju zadnjega desetletja.

Prvi del avtoričine monografije prinaša pregled raziskovalnih izhodišč, široko razvejanih novejših teorij bralčevega odziva na pripovedna umetnostna besedila. Te teorije bralca kot sprejemnika besedil postavljajo v samo središče proučevanja književnosti. Prikaz vloge bralca v temeljnih literarnovednih smereh 20. stoletja vključuje strnjene obravnave angleške in ameriške kritike ter raznih smeri, kot so formalizem, strukturalizem, psihoanaliza, recepcijska estetika, poststrukturalizem, dekonstrukcija in feminizem. Ta uvodni del omogoča zanimive vpogled v različne literarnoteoretske poskuse osvetliti funkcije bralca z raznih perspektiv in s tem postaviti pod vprašaj avtonomnost in samozadostnost literarnega besedila. Številni avtorji naštetih kritičkih usmeritev iščejo odgovore na skupna vprašanja: ali obstaja objektivni pomen literarnega besedila, zakaj bemo, kako in pod katerimi pogoji dobi literarno besedilo pomen za bralca, kako

razumevanje besedila pogojujejo zgodovinske okoliščine bralca, kaj nastane v bralčevi glavi med procesom branja, ali je za pomen besedila važna piščeva namera in podobna vprašanja teorije bralne recepcije. V tako širok kontekst Pezdirc Bartolova postavi svojo eksperimentalno proučevanje dejanskih odzivov mladih bralcev na Slovenskem.

Cilj raziskave Pezdirc Bartolove je bil preučevanje dejanskega stika različnih bralcev z istimi besedili in na različnih ravneh bralnega odziva. Ugotoviti je želela razlike in podobnosti v recepciji naštetih kratkih zgodb med bralci z različnimi ravnmi šolanja in različnim književnim znanjem. Za svojo eksperimentalno raziskavo je izbrala vprašalnik s kvantitativnimi in kvalitativnimi vprašanji za ugotavljanje podobnosti in razlik v književnih interesih in poznavanju sodobne pripovedne proze ter podobnosti in razlik v njeni recepciji. V raziskavo je bilo vključenih 180 anketirancev, po 30 iz vsake izmed naslednjih skupin: dve skupini študentov Filozofske fakultete, smer slovenistika (prva skupina je končevala prvi letnik, druga pa je vključevala študente 4. letnika in absolvente), dve skupini dijakov četrtega letnika gimnazije (Škofjiske klasične gimnazije in Gimnazije Moste) ter dve skupini dijakov četrtega letnika strokovni šol (Srednje ekonomske in Srednje strojne šole v Ljubljani). Odgovori na številna vprašanja o odnosu in o različnih razsežnostih branja ter razumevanja posameznih zgodb vse do bralnih preferenc so zanimivi, niso pa nepričakovani:

Glede na ocene treh zgodb so anketirancem všeč kratka besedila, ki so presenetljiva in nenavadna ter na zanimiv način prikazujejo vsakdanje probleme posameznika, najbolj pa jih moti podrobno opisovanje, premalo dogajanja in napetosti ter pesimistično ozračje. (str. 119)

Raziskava seveda prinaša statistično obdelane in prikazane podatke o posa-

meznih vidikih branja za vsako skupino posebej, tako niso vidne samo razlike med skupinami, marveč tudi nekateri dejavniki, ki jih povzročajo. Odgovori anketirancev o priljubljenosti branja po zvrsteh, zanimanju za branje in všečnosti zgodb, o sestavinah pripovedi, ki privlačijo mlade bralce, in o različnih ravneh razumevanja so zanimivi za vse, ki delamo z mladimi in jim poskušamo pomagati razviti potrebno bralno zmožnost, saj gre za mnenja in ocene dejanskih slovenskih bralcev, o katerih vse prepogosto razmišljamo na ravni posploševanja posameznih izkušenj. Na podlagi prikazanih analiz raznih bralnih odzivov in odnosa do branja Pezdirc Bartolova oblikuje nekaj priporočil za šolsko prakso. Kot nesmiselno ocenjuje učiteljevo podajanje lastnih ugotovitev ob besedilu, saj dijaki doživljajo besedilo iz popolnoma drugačne perspektive in dajejo prednost drugim elementom.

V vsakem primeru pa je videnje besedila iz perspektive enega samega učitelja ožje od pogleda 30 dijakov, zato ne smemo pričakovati, da bodo dijaki privzeli učiteljevo razumevanje in interpretacijo, temveč naj sami poiščejo v besedilu mesta, ki so jih spodbudila k določeni lastni razlagi. Prav zato je potrebno spodbujati dijakov lasten odziv na besedilo, možni odgovori naj služijo za diskusijo, saj dajejo takšna literarna dela učiteljem in dijakom priložnost, da spoznajo, da besedilo ni zaprta tvorba z enim samim pravilnim pomenom. (str. 123)

Nazoren prikaz različnih oblik razumevanja sporočil prebranih zgodb pri dijakih in študentih kaže na nujnost takega odnosa do njihovega lastnega branja.

V drugi prikazani študiji o sprejemanju dramskega besedila Pezdirc Bartolovo zanimajo obširna teoretska izhodišča o razumevanju dramskih besedil ter osnovno razmerje med dramskim besedilom in gledališko uprizoritvijo. V svoji raziskavi pa jo posebej zanimajo še razlike med bralnim doživetjem dramskega

besedila in gledanjem njegove uprizoritve. Odgovore na to vprašanje je iskala eksperimentalno s pomočjo 60 študentov prvega letnika slovenistike, ki jih je razdelila v dve skupini: prva skupina je najprej brala dramsko delo Dušana Jovanovića *Ekshibicionist* in si nato ogledala njeno krstno uprizoritev, druga skupina pa je brala dramo, potem ko je že videla njeno uprizoritev. Vsi študenti so poročali o svojih zaznavah in razumevanju posameznih sestavin, sporočila, raznih nadržnosti in opaženih razlikah med doživetjem branja in ogleda predstave.

Podoba naslovnega junaka je bila pri tistih, ki so najprej brali ali najprej gledali dramo, presenetljivo podobna, kar zadeva psihološke in socialne lastnosti, razlike so se pojavile pri lastnostih, ki zadevajo zunanost osebe. Gledalci so zunanost osebe označili glede na fizično pojavnost igralca (Gregorja Bakovića) za nizkega in svetlolasega, medtem ko so si ga bralci predstavljali kot visokega in temnolasega. Tudi razlike v čustvenem odnosu do socialno zaznamovane osebe naslovnega junaka so bile za obe skupini podobno pozitivno naravnane, pri gledalcih le nekoliko višje. Pomen drame sta obe skupini razbirali podobno, pri tem so gledalci različno izrazili tudi širši pomen prikaza odtujenosti medsebojnih odnosov v sodobni družbi. Večje razlike so opazne pri odgovorih anketirancev na vprašanje, kateri prizor jim je najbolj ostal v spominu in zaradi česa so si ga zapomnili. Precej anketirancev je navedlo 23. prizor, a v spominu jim je ostal iz povsem različnih nagibov: ker je zelo absurden, ker je čuden, ker se tako srečanje v realnem življenju ne bi tako razpletlo, ker si odkrito povesta, kaj bi rada... Pezdirc Bartolova ugotavlja, da pri takih odzivih pridejo do izraza izkušnjske posebnosti gledalcev, zato je raznolikost odgovorov ne preseneča. Velika večina anketirancev (78%) pa se je strinjala, da uprizoritev v celoti sledi besedilu. Sicer

pa so anketiranci, ki so dramo najprej videli, menili, da po ogledu uprizoritve dramo berejo v skladu z videnim. Nasprotno odgovori tistih, ki so besedilo najprej brali, kažejo na precejšnje razlike med bralnim doživetjem in gledanjem, saj so si na podlagi branja osebe zamišljali drugačne, kot so bile v uprizoritvi.

Statistično obdelani in predstavljeni podatki o odzivih študentov slovenistike na brano in ugledališčno besedilo tako ponujajo številna vprašanja za premislek o šolski obravnavi dramskih besedil. Branje pred ogledom uprizoritve omogoča razmislek o lastnih predstavah v besedilnem svetu in primerjavo z ugledališčno dramo, medtem ko branje za ogledom uprizoritve pripelje do tega, da bralci berejo dramsko besedilo skladno z že videnim na odru. Osvetlitev konkretnega stika med bralcem in dramskim besedilom ter gledalcem in gledališko uprizoritvijo ter prikaz raznih predstav, ki nastanejo na podlagi branja dramskega besedila in ogleda gledališke uprizoritve, odpirajo nova vprašanja v zvezi z recepcijo dramskega besedila, o katerih velja razmišljati pred obravnavo dramskih besedil.

Obe eksperimentalni študiji, ki ju prinaša monografija *Najdeni pomeni* Pezdirc Bartolove, govorita o pomenu upoštevanja bralcev in njihovega posebnega razumevanja besedil, saj opozarjata na pestrost besedilnih svetov, ki nastajajo na podlagi branja istih besedil, in na vlogo bralčevih subjektivnih lastnosti pri tvorjenju besedilnih svetov. Hkrati kažeta tudi na pomen šolske literarne socializacije za opomenjanje besedil, saj zbrani odgovori nakazujejo, da bralci, ki vedo več, tudi v besedilih in uprizoritvah najdejo več. Nova monografija je zato pomembna za vse, ki se ukvarjamo s poukom književnosti, saj so anketiranci, ki so spregovorili o svojem branju in razumevanju besedil, mladi slovenski bralci današnjih dni. Razčlembe njihovega

branja in besedilnih svetov nam odpirajo poti do razumevanja sodobnega odnosa dijakov do branja in do književnosti.

Meta Grosman

ZGODBE IZ ODDALJENEGA

PREDMESTJA

Shaun Tan: Zgodbe iz oddaljenega predmestja. Prevod: Gaja Kos. Dob pri Domžalah: Založba Miš, 2010.

Zgodbe iz oddaljenega predmestja prihajajo k nam kot prvi prevod Shauna Tana, plodovitega ilustratorja, slikarja, gledališkega oblikovalca, režiserja kratkih filmov in dobitnika številnih mednarodnih nagrad – avtorja znamenite slikanice brez besed *The Arrival* in slikanic *The Rabbits*, *The Red Tree* in *The Lost Thing*.

Nedavno izšle *Tales from Outer Suburbia* (*Zgodbe iz oddaljenega predmestja*) so prevedene v več kot deset jezikov, prejele so več nagrad, med njimi nagrado za najboljšega umetnika World Fantasy Award 2009, nagrado za najboljšo avstralsko mladinsko knjigo Children's Book Council of Australia Book of the Year 2009 in najprestižnejšo nemško nagrado za mladinsko literaturo Deutscher Jugendliteraturpreis 2009. *Eric*, najbolj priljubljena zgodba iz zbirke, je letos izšla tudi v posebni darilni izdaji kot miniaturna.

Avtor se v zbirki ilustriranih kratkih zgodb loti raznovrstnih motivov in tem, ki kljub svoji zapriseženi čudaškosti reflektirajo realnost – povsem resnične drobce vsakdanjega življenja, naključno ujete in povezane v pripoved (Vzorčen primer je *Erik*, lik, ki združuje karakteristike dveh resničnih bitij iz pisateljevega življenja – zadržanega in redkobesednega finskega gosta in klepetave domače